

15 TEMMUZ'DA FETÖ'YÜ HATIRLAMAK

FETÖ'nün Türk toplumuna verdiği en büyük zarar Türk toplumundaki güven, emniyet ve manevi duygulardaki büyük erozyondur. Katı pozitivist modernleşme tecrübesi, iç göçler ve hızlı şehirleşme gibi sebeplerle zaten yeterince güçlü olmayan Türk toplumunun birbirine güven duygusu 15 Temmuz sonrası daha da zayıflamıştır.

Atilla Arkan

aarkan@setav.org

1 966'da Fetullah Gülen'in İzmir Kestanepazarı'nda Kuran Kursu öğretmenliği görevi ile başlayan Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ) dini

bir yapı değildir. FETÖ, dini ve sivil görünümü, Sünni ve tasavvufi kültürün unsurlarını güç devşirmek için araçsallaştıran, bunu siyasal amaçlar için kullanan ve bu bağlamda kendi toplumu ile devleti aleyhine diğer devletlerle de iş birliğine gidebilen heretik bir yapıdır. Diğer dini ve sivil yapıları benzerlikleri veya farklılıkları temelinde FETÖ üzerinden analiz etmek sağlıklı değildir. Bu yapının oluşumunda dini kültür, gelenek, değer ve ilkelerin transferinden ziyade sürekli olarak güç kazanımı ve elebaşının masum, seçkin ve mutlak kurtarıcı olduğuna önem verilmiştir. Diğer bir ifadeyle bu yapıda lider kültü, en temel belirleyicidir. Türk, Sünni, tasavvufi

inanış, kültür, değer ve geleneklerinin parçaları, bağlamlarından çıkartılarak FETÖ yapısına ve elebaşına fayda ve güç transfer edecek şekilde yeniden tanımlanmıştır.

FETÖ, öğrenen bir yapı olarak okul, dersane, kolej, üniversite gibi eğitim kurumları ile dergi, gazete, radyo, TV gibi medya şirketlerini, Gazeteci ve Yazarlar Derneği, Kimse Yok Mu gibi sivil toplum kuruluşlarını ve Bank Asya'yı modern dönemlerde oluşan yeni imkanları güç elde etmenin araçları olarak sonuna kadar kullandı. Emniyet, askeriye, Milli Eğitim, adli makamlar gibi devletin onlarca kurumuna yine güç devşirmek için binlerce elemanını yerleştirdi. Bu süreçlerde soru çalmak, rüşvet, tehdit, şantaj, itibarsızlaştırma kampanyaları, farklı medya araçlarıyla linç, sızılan diğer toplumsal yapılar üzerinden hedef alınan

kişi ve kurumlara operasyonlar yapma, asılsız davalar açarak rakip görülen grupların tasfiyesi, diğer ülkelerin istihbarat örgütleriyle beraber çalışmak gibi onlarca yöntem sadece güç elde etmek için başvurdu. Yine bu bağlamda özellikle mahrem görevler olarak atıfta buldukları polis, asker ve yargı için tedbir/takiye yapıp güç elde etmeleri, dinin içki, zina, yalan söylemek gibi haramları helal kıldığı ve yine başörtüsü, namaz, doğru sözlü olmak gibi dinin en temel emirlerini göz ardı ettiğini hatırlatmak gerekir.

Efsunlama Yöntemi

FETÖ'nün çekirdeğini, eğitim sürecinde tespit edilen nispeten küçük yaşlarda yapıya dahil kişiler oluşturmaktadır. Kişilerin FETÖ'ye kazandırılmasının kritik aşamaları bulunmaktadır.

1. FETÖ elebaşının mutlak

otorite olarak inşası: Bu kişiler ışık evlerinde kalarak veya götürülerek doğrudan FETÖ elebaşının kaset ve vidolarıyla sürekli ağır bir propagandanın geçmektedir. Süreçlerin sonunda FETÖ elebaşı pratikte masum, cennetin yolunu gösteren, cennetlik kişiyi cehennemle, cehennemlik kişiyi cennete yollayabilen, olağanüstü güçlere sahip, Hz. Allah'la, Hz. Peygamberle, sahabeyle doğrudan konuşabilen bir lider olarak bilinçlerine ve bilinçaltılarına kazınmaktadır.

2. Yalıtma ve izolasyon süreci:

Süreç içerisinde kişi, günlük pratikleri ve görüşeceği kişiler belirlenerek ailesinden, arkadaşlarından ve en nihai olarak Türk toplumundan koparılmaktadır. Kişinin FETÖ dışında hiçbir anlamlı bilgi, iletişim ve sosyalleşme kaynağı kalmamaktadır. Günahtan alıkoyma, malayani (faydasız) işlerle ile uğraşmama, doğru yolu bilmiyorlar gibi dini unsurlar ustalıkla kullanılmaktadır.

3. FETÖ'nün kutsal ve masum bir cemaat olarak sunumu

15 Temmuz tecrübesinden sonra Türk toplumu dine ve dini yapıları mesafe koymaktadır. Doğal olarak toplum, kendini ve çocuklarını muhtemel benzer tehlikelerden korumaya çalışmaktadır. Fakat sağlıklı bir dini hayatın inşa edilememesi başka sorunlara yol açar.

ve FETÖ otoritesinin daha da

katılaştırılması: Diğer tüm sosyal bağlardan koparılan kişiye, FETÖ yapısı tek bir ortam olarak sunulmaktadır. Bununla beraber elebaşı ve yapı sürekli kendisini seçkinleştirmekte ve mehdilik/kurtarıcılık rolü yüklenerek otorite aşırı güçlendirilmektedir. Nitekim yapıdan kopanların anlattığı anekdotlar örgüt karşısında ezilen bireylerin veya celladına aşıkların hikayesidir. FETÖ elebaşının konuşmalarında yapıyı Allah'ın cemaati, Allah'ın ve elçisinin desteklediği cemaat, seçilmiş cemaat, ikinci sahabe nesli, Mesih'in ineneği topluluk, günümüz kutsileri gibi atıflarla betimlemesi ancak bu bağlamda anlaşılabilir.

4. Sosyal ağlar üzerinden tanımlı sosyal bir yaşam ve kariyer yolu sunumu:

Yapı sadece manevi olarak değil dünyevi olarak da menfaatler vadetmektedir. FETÖ, mensubuna büyük bir konfor içinde eş, iş, makam, ek gelir, kısa zamanda kariyer gibi maddi kazanımlar sunmaktadır. FETÖ bu vaatlerini yerine getirdikçe kendi kendini üreten güç kazanımına devam etti. Diğer bir ifadeyle bireyleri ve aileleri "konfor" üzerinden avlamaktadır. Bedelini de himmet, aidat, zekat, kurban gibi mali olarak ve bulunduğu konuma göre soru çalmak,

adam kayırmak, işe şakirt yerleştirmek, dinleme yapmak, tehdit etmek gibi onlarca farklı şekilde tahsil etmektedir. FETÖ, takipçilerine günaha ortaklık duygusunu yaşatarak daha derin bir bağımlık oluşturmakta ve ileride gelebilecek en saçma emirleri sorgulanamaz hale getirmektedir. Altın nesil, ışık süvarileri, seçkinler ordusu, "Muhammed'in şakirtleri" gibi dini kavramlar sadece bir örtüdür. FETÖ verdiklerinin bedelini örgüte ve elebaşına mutlak adanmışlık olarak geri istemektedir.

5. Bireyi kuşatan istihbarat ve denetleme ağı olarak FETÖ:

Evlilik, mahalle sohbetleri şeklinde sıkı dokunmuş sosyal ağlar ile abilik hiyerarşisi, aynı zamanda katı bir istihbarat ağı ve denetleme yöntemi olarak işlev görmektedir. Çoğu zaman birey bir balık gibi içinde yaşadığı akvaryumun farkında olamamaktadır. FETÖ'nün tanımladığı sınırlar dışına çıkıldığında "şakirt" yapıdan uzaklaştırma, eşinden boşandırılma, iş yerinde mobbing, kariyer yolunun kesilmesi, hain olarak yaftalama gibi şefkat tokadının bin bir türüyle karşılaşmaktadır. Bundan dolayı yapı içi bireylerin sloganı "emre teslim ol, rahat ol" şeklindedir.

6. Kelami inançlarla beslenmiş üretilen teolojik ideoloji: FETÖ

AK PARTİ DİN EĞİTİMİ ALANINDA İLK VE ORTA ÖĞRETİMDE ZORUNLU VE SEÇMELİ DERSLER KOYARAK OLUMLU ADIMLAR ATTI. TÜRKİYE'DE DİN EĞİTİMİNİN İLGİLİ KURUMLARI DİYANET, İLAHİYAT FAKÜLTELERİ, MEB'İN DİN EĞİTİMİ, İLK VE ORTA ÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜKLERİDİR. BU KURUMLARIN SÜREKLİ KENDİLERİNİ YENİLEYEBİLMELERİ FETÖ TİPİ YAPILARA KARŞI EN GÜÇLÜ SİGORTADIR.

Allah'a, peygambere ve ahirete iman gibi İslam'ın temel inanç unsurlarını söylemin içinde tutmaktadır. Fakat iki ilke üzerinde yeni bir teolojik ideoloji üretmektedir: FETÖ elebaşının masum/mehdi olduğuna; FETÖ grubunun seçilmiş, hata yapması imkansız olan, kesinlikle cennete gidecek, dünyada cenneti yaratacak bir yapı olduğuna kesin iman. FETÖ elebaşı ve grubu, bu teolojik ideoloji ile çarpık dünyevi amaçlara yöneltilmiş, sert, esnemeyen ve kendinden şüphe etmeyen bir düşünce ve inanç sistemini bireylerin zihnine kazıyabilmiştir. Yapı insanı yorum alanını yok ederek bireyin anlama, anlamlandırma, eleştirme ve bireysel irade gösterebilme kapasitesini en az sınıra indirmektedir.

FETÖ elebaşının konuşmalarında kullandığı dile özellikle atıfta bulunmak gerekir. Kullanılan dil, müphem, görünüşte mistik, mecazların, sembollerin, kıssaların ve remizlerin fazla olduğu, bolca Osmanlıca terimlerin kullanıldığı ağıdalı bir Türkçedir. Böylece anlam, çoklu ve katmanlı olarak üretilebilmektedir. Aynı ifadeden örgütün içindeki her bir katman ve örgüt dışındaki kişiler, çok farklı şeyleri anlayabilmektedir. Bu dil kullanımıyla dini ve sivil görünüm altında FETÖ elebaşı asıl amaçlarını uzun bir süre gizleyebilmiştir. Yapının halen dağılmasında kullanılan bu dilin önemli bir rolü vardır.

FETÖ'nün Hasarları

FETÖ'nün, Türk toplumuna verdiği en büyük zarar Türk toplumundaki güven, emniyet ve manevi duygulardaki büyük erozyondur. Katı pozitivist modernleşme tecrübesi, iç göçler ve hızlı şehirleşme gibi sebeplerle zaten yeterince güçlü olmayan Türk toplumunun birbirine güven duygusu 15 Temmuz sonrası daha da zayıflamıştır.

15 Temmuz tecrübesinden sonra Türk toplumu dine ve dini yapılara mesafe koymaktadır. Doğal ola-

rak toplum, kendini ve çocuklarını muhtemel benzer tehlikelerden korumaya çalışmaktadır. Fakat sağlıklı bir dini hayatın inşa edilememesi başka sorunlara yol açar. Ayrıca toplumsallaşmanın en doğal yollarından biri dini düşünce ve duygular etrafında olanıdır. Bu noktada din, devlet ve dini gruplar arası ilişkilerin sağlıklı bir zemine oturtulması önem kazanır.

FETÖ'nün diğer çok konuşulmayan tahribatı, güç devşirmeye odaklı ve her şeyi araçsallaştıran kötü yöntemlerinin bürokraside ve toplumsal yapılarda bıraktığı izlerdir. Bazı gruplar veya FETÖ artıkları, kişisel hedeflerine ulaşmak için benzer yöntemleri kullanabilmektedir.

Diğer bir hasar ise 15 Temmuz'daki tecrübe devlet, din ve dini yapılar arasındaki ilişkilere dair konuların ötelenmesidir. Oluşan kaygı ve korku hali şimdilik sorunların üstünün örtülmesine yol açmıştır. Gecikmeler de zarara yol açabilir.

Son olarak, FETÖ yapısının dışları arasında ezilen insan kaynağı ve çocukları da son tahlilde bu ülkenin kaybıdır. Bu insanlar arasında çok farklı hikâyeler yaşanmaktadır. Yurt dışında olanların Türkiye'ye olan nefretleri ve intikam duyguları her geçen dakika artıyordur. Türkiye aleyhine her türlü lobi faaliyetlerine aktif destek veriyorlardı. Türkiye içinde kalanların ise çok farklı hikâyeleri vardır. Mutlak kopuş ile mutlak bağlılığa devam arasında yüzlerce ton vardır.

FETÖ'den Ders Çıkarmak

Dini yaşam açısından bakıldığında FETÖ tecrübesinden dersler çıkarmak önemlidir.

1. Türkiye gerçeklerine uygun, dünyadaki gelişmeleri de göz önünde tutan sağlıklı din ve devlet ilişkilerinin inşası gereklidir

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş yıllarındaki dini dışlayıcı veya aşırı değersizleştirici katı laiklik

anlayışının FETÖ tipi yapıların dini boşluk alanlarını kullanarak yapılanmasına imkan verdiği gibi açıktır. Diğer yünden devlet her türlü dini veya ladini sosyal grubun devlete sızarak haksızlık ve zulümler işlemesine engel olmalıdır. AK Parti iktidarları boyunca dini özgürlükler ve değeri konusunda oldukça mesafe alınmıştır. Fakat yeterli değildir. Kritik soru şudur: Devletin tüm dini gruplara yakınlığı veya uzaklığı ne olmalıdır? Devlet, FETÖ tipi dini araçsallaştıran bir yapının diğer dini anlayışlara tasallut olmasına nasıl engel olabilir?

Bu bağlamda ikinci konu "Diyanet İşleri Başkanlığı'nın (DİB) ve Din İşleri Yüksek Kurulu'nun (DİYK) siyasetle ilişkisi ve özerkliği" konusudur. Her iki kurumun da dünya ve Türkiye gerçekliğini, dinin ve dini olguların geçirdiği dönüşümleri derinliğine kavrayabilmeleri ve kapasite geliştirmeleri çözüme giden adımlardır. Mesela borsa, türev piyasalar, block chain, kripto para, hedge fonlar gibi yeni unsurlarla mahiyet değiştiren ekonomik düzen hakkında dini görüş üretebilmek öncelikle bu alanların bilgisini zorunlu kılar. Mesela biyo-etik, modern tüketim olgusu, sanal yaşam, yeni dini hareketler gibi konularda derinliğine bilgisi olmayan dini uzmanların veya dini bir kurulum toplumu ve devleti tatmin eden dini görüşler üretebilmeleri gerçekçi değildir. Böylesi bir durumda bu kurumlar bilgi ve değer üretmekten ziyade bir araca dönüşürler. DİYK düzenlediği toplantı ve çalıştaylarla bu noktada olumlu adımlar atmaktadır. Bu noktada yeni konularda uzman kişilerin istihdamıyla, üyelerin odaklı seçimiyle kurumsallaşma ve kapasite artımına devam etmelidir. Din-devlet ilişkileri konusu tüm boyutlarıyla her türlü entelektüel ilgiyi hak etmektedir. Ertelenen çözümler ağır maliyetler üretebilir.

Sağlıklı bir dini hayatın inşası için ilahiyat fakültesi öğretim üyelerini, DİB, DİYK ve dini yapı temsilcilerini farklı platformda buluşturup sağlıklı iletişime imkan verecek çok farklı mekanizmalara ihtiyaç vardır. Dini anlayışlar ve hizmetler

konusunda açıklık ve şeffaflık böylece üretilebilir.

2. Din eğitimi doğal ve medeni bir ihtiyaçtır

Tabiat boşluk kabul etmemektedir. İnsanlar erken çocukluktan yaşlılığa kadar dini eğitim ve hizmete ihtiyaç duymaktadır. Din eğitim ve hizmetinin ihmali yıkıcı sonuçlar doğurmaktadır. Türkiye'de din eğitim ve hizmetinin sorunlarının çözümü asgari toplumsal uzlaşmayı gerektirmektedir. Ana muhalefet partisi CHP, oy kaygılarının ve sıradan sloganların ötesinde dini düşüncenin geçirdiği dönüşümleri, dinin ve dini olguların modern dünyadaki görünümelerini derinliğine anlamalıdır. CHP elitleri zihinlerindeki şablonları bir kenara bırakarak dinin farklı sosyal tabakalar için anlamlarını kavrayabilmelidir. Siyaset yapan bir parti için bu bir entelektüel sorumluluktur. CHP elitlerinin hala Diyanet kadrosunun sayısını ve ödeneğini problem etmesi tam bir gericiliktir. CHP'nin sunulan eğitim ve hizmetlerin kalitesini ve toplumun güncel ihtiyaçlarını karşılayıp karşılamadığını sorunsallaştırması ise çağdaş, güncel siyasi bir partiye yakışan tutumdur.

AK Parti din eğitimi alanında ilk ve orta öğretimde zorunlu ve seçmeli dersler koyarak olumlu adımlar attı. Türkiye'de din eğitiminin ilgili kurumları DİB, ilahiyat fakülteleri, MEB'in din eğitimi, ilk ve orta öğretim genel müdürlükleridir. Bu kurumların sürekli kendilerini yenileyebilmeleri FETÖ tipi yapılara karşı en güçlü sigortadır. İlahiyat fakülteleri yüksek din eğitimi ele alabilecek en yetkin kurumlardır ve Türkiye'nin büyük bir kazanımıdır. İlahiyat fakültelerinin eğitim programlarının mezunlarının yapacakları görevlerle uyum bakımından güncellenmesi gerekmektedir. Programın aşırı yüklü olması sebebiyle, yeterli beceri kazanamamış bir ilahiyat mezunu ortaöğretimde nitelikli din eğitimi veya bir cezaevinde manevi danışmanlık yapamamaktadır. İLİTAM programları ise yeterlilikleri bakımından ciddi olarak tartışılmalıdır. Ayrıca ilahiyatlarda verilen öğretimin kapsayıcı

ve çoğulcu olması Türk toplumunun birliğinin temini bakımından ayrıca önemlidir.

Diyanet İşleri Başkanlığı'nda ise verilen hizmetlerin kalitesinin arttırılması ve yeni şehirlî güncel ihtiyaçlara uygun hizmetlerin ve insan kaynağının yetiştirilmesi çok daha önemlidir. Mesela öğrenci yurtları, huzurevleri, hastane, cezaevi ve aile danışma merkezlerindeki manevi danışmanlık hizmetleri güncel şehirlî din hizmetlerine örnektir. Erken çocukluk din eğitimi ise ancak nitelikli insan kaynağı ile yapılabilecek yeni bir alandır.

3. Bireylerde, Türk aile ve toplumunda FETÖ tipi yapılara karşı hassasiyet oluşturmak önemlidir

FETÖ'nün Türk toplumunda gelişim sürecinde bir dizi sağlıksız, patolojik olgu ortaya çıktı. Bunlardan bazıları, bir lidere aşırı güç transferi, pratikte grubun seçkinliği ile masumluğunun sürekli vurgulanması, diğer toplum gruplarının ötekileştirilip şeytansallaştırılması, bireyin ailesinden, arkadaşlarından ve toplumdan kopartılması, bilgi ve iletişim kaynaklarına uygulanan sansür, bireyin iradesinin sistematik bir şekilde buharlaştırılmasıdır. Eğitim sürecindeki bir çocuğun bunların farkına varması tabii ki beklenemez. Fakat ailesinde ve toplumda buna dair farkındalık oluşabilmesi önleyici mühim bir tedbirdir. Aile ve toplumun bu olumsuz tavırları ilk gördüğünde güçlü bir şekilde çocuğuna sahip çıkabilme refleksinin gelişmesi gerekmektedir. Bireyin ise yaş ilerledikçe patolojik durumları fark edebilecek zihinsel donanıma erişmesi önemlidir. Genel eğitim sistemimizin bu analiz düzeyini ve ülkeye aidiyet duygusunu oluşturabilmesi önemlidir. FETÖ'nün bir yönüyle insanları arzu, istek, şehvet ve menfaatleri üzerinden avlaması, süreç içerisinde birçok ahlaksız ve yasak durumun meşrulaştırılabilmesi sebebiyle, ülkedeki yaygın ahlak anlayışının da bir analizi ve eleştirisi gerekmektedir. **■**

FETÖ Allah'a, peygambere ve ahirete iman gibi İslam'ın temel inanç unsurlarını söylemin içinde tutmaktadır. Fakat iki ilke üzerinde yeni bir teolojik ideoloji üretmektedir: FETÖ elebaşının masum/mehdi olduğuna; FETÖ grubunun seçilmiş, hata yapması imkansız olan, kesinlikle cennete gidecek, dünyada cenneti yaratacak bir yapı olduğuna kesin iman.